



ÇİĞDEMTEKİN • ÇAKIRCA • ARANCI
LAW OFFICE

AB YEŞİL MUTABAKATI PARALELİNDE TÜRKİYE'DEKİ GELİŞMELER VE TASLAK İKLİM YASASI

Bu makalemizde AB Yeşil Mutabakatına paralel olarak Türkiye'de ne gibi düzenlemelerin planlandığından ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığının üzerinde çalıştığı İklim Kanunu taslağındaki temel ilke ve düzenlemeleri açıklayacağız. 6 Mayıs 2021 tarihli makalemizde Avrupa Birliği Yeşil Muta- bakatının temel hedef ve amaçlarını ve Türkiye'deki sanayii ve ticaretin Yeşil Mutabakattan nasıl etkilenebileceğini değerlendirmiştik. Bu makalemize dipnottaki linkten ulaşabilirsiniz.¹

I. İklim Bildirgesi

Çevre Bakanlığı 17 Şubat 2012 tarihinde İklim Değişikliği ile İlgili Mücadele Sonuç Bildirgesi ("İklim Bildirgesi") isimli bir bildirge yayınladı. İklim Bildirgesinde, sera gazı emisyonlarının azaltılmasına ve iklim değişikliğine uyum sağlamasına yönelik 2050 Ulusal İklim Değişikliği Stratejisi ve Eylem Planı uygulanmaya konulacağı açıklanmıştır. Avrupa Birliği'nin iklim değişikliğinin engellenmesi amacı ekseninde başlattığı bu dönüşüme, Türkiye'nin de paralel olarak uyum göstermesi, iklime ve ekolojiye olduğu kadar Türkiye ekonomisi ve ticaretine de büyük katkı sağlayabilecek bir vizyondur. İklim Bildirgesi AB Yeşil Mutabakatı ile paralel amaçlar ortaya koymaktadır. Ancak bu amaçlara ulaşmak için pek çok yeni politikaların belirlenmesi ve bunların nasıl ve ne şekilde düzenlenerek uygulanacağına

ilişkin bir yol haritasının ivedilikle belirlenmesi gerekmektedir.

Çevre Bakanlığı İklim Bildirgesinde açıklanan bazı temel hedefler şunlardır:

- Temel ilke, sorumluluk ve eylemleri içeren İklim Kanunu çıkartılacaktır;
- 2050 Ulusal İklim Değişikliği Stratejisi ve Eylem Planı uygulamaya konulacaktır;
- Türkiye'nin 7 coğrafi bölgesinin tüm alanlarda iklim değişikliğine uyumlu hale getirilecek;
- Tarım, hayvancılık, turizm, yenilebilir enerji ve sanayi alanlarında yatırımlarımızı en verimli şekilde yönlendirecek, mekânsal strateji planlarının uygulamaya konulacak;
- Atıkların geri kazanımı artırılacak, 2035 yılında bu oran %60'a çıkarılacak. 2050 yılında evsel atıkların düzenli depolama ile bertarafına son verilecektir;
- Halihazırda %2,5 olan artırılarak yeniden kullanılan atıksu oranı, 2023 yılında %5'e, 2030 yılında ise %15'e çıkarılacaktır;
- Yenilenebilir enerji kaynaklarından elektrik üretim kapasitesi arttırılacaktır. 2030 yılına kadar güneş enerjisi 10 GW, rüzgâr enerjisi 16 GW kapasitesine çıkarılacaktır. Enerji ve sanayi tesislerinin iklim ve çevre dostu üretim yapmalarına yönelik ilave tedbir ve teşvikler arttırılacaktır;

- İklim dostu yatırımların destekleneceği, temiz üretim teknolojilerine yatırım yapan tesisleri ödüllendiren Emisyon Tica ret Sistemi hayata geçirilecektir.
- Kamu ve özel sektörün, iklim değişikliğiyle mücadele çalışmalarına yönelik teşvik ve finansman imkânları geliştirilecek, uluslararası finansman kaynaklarına erişim imkânları arttırılacaktır.
- Su kaynaklarının etkin yönetimi ve korunması için tüm kurumlarla ortak bir iş birliği geliştirilerek suyun tasarruflu kullanılmasına yönelik önlemler uygulanacaktır.

II. İklim Yasası Taslağı

İklim Bildirgesinde düzenleneceği ifade edilen İklim Yasası taslağı üzerinde ("Taslak İklim Yasası") Çevre Bakanlığı bir süredir çalışmaktadır. Her ne kadar kanunlaşmış olmasa da, taslak, İklim Yasası ile hedeflenen temel bazı düzenlemelerin neler olduğu konusunda bilgi vermesi açısından önemli olduğunu düşünüyoruz. Taslak İklim Yasası ile getirilen temel düzenlemeleri aşağıda özetlemekteyiz:

1. Taslak İklim Yasasının Amaç ve Kapsamı

Taslak İklim Yasasının en temel amacı küresel ortalama sıcaklık artış limitinin sanayi öncesi döneme göre 2°C altında tutulması ve buna ilave olarak da bu artışın 1,5°C'nin altında

sınırlanırılması olarak ifade edilmektedir.

Bu temel hedefe ulaşmak için,

- (i) sürdürülebilir kalkınma ilkesi doğrultusunda sera gazı emisyonlarının kademeli olarak azaltılması;
- (ii) iklim değişikliğine uyum için gerekli yasal ve kurumsal çerçevenin oluşturulması, ve
- (iii) bu amaca hizmet etmek üzere ilgili teknik ve finansal gereksinimlerin de belirlenmesi hedeflenmektedir.

Bu hedeflere ulaşabilmek için AB Yeşil Mutabakatında da yer alan düşük karbonlu bir ekonomik modele geçilmesi öngörülmektedir.

Taslak İklim Kanunu sera gazı emisyonlarının azaltılmasına ve iklim değişikliğine uyuma yönelik faaliyetler ile bu faaliyetleri gerçekleştiren tüm gerçek ve tüzel kişilerin hak ve yükümlülüklerini kapsamaktadır.

2. Taslak İklim Yasasının Temel İlkeleri

Eşitlik, çevresel adalet ve iklim adaleti ilkesi: Bu ilke ile çevre kirliliği ve iklim değişikliğiyle mücadelede iklim değişikliğinin yarattığı risklerin, oluşturduğu fayda ve maliyetlerin dağıtımında; karar alma süreçlerine katılımı ve kaynaklara erişimde eşitsizliği ortadan kaldıran politika ve uygulamalara yer verilmesi hedeflenmektedir.

Çevresel sorumluluk ilkesi: Bu ilke

¹ https://www.cdcalaw.com/upload/data/files/publications/ab_yesil_mutabakat__formatted.pdf



uyarınca, çevreyi etkileyen veya etkileme potansiyeline sahip eylem ve faaliyetlerde bulunan herkes, çevresel değerlerin ve ekolojik dengenin bozulmasını ve yok olmasını önlemek ve verilen zararları tazmin etmekle yükümlüdür.

Bu ilke özellikle çevresel, sosyal ve kurumsal yönetim (environmental, social and corporate responsibility) sorumluluğuna, ve şirketlerin bu kapsamda sorumlu tutulabileceklerine işaret etmesi bakımından önem arz etmektedir.

Karbon kaçağı riskinin gözetilmesi

ilkesi: Bu ilke uyarınca karbon kaçağı riskinin gözetilmesi ve etki potansiyeli yüksek uygulamalarda sektörel ekonomik etki analizinin yürütülmesi gerekliliği ifade edilmektedir.

3.Piyasa Temelli Mekanizmaların Kurulması

İklim Yasası Taslağı, başta emisyon ticareti sistemi olmak üzere, emisyon salımının azaltılmasını teşvik amacıyla çeşitli piyasa temelli mekanizmaların kurulmasını düzenlemektedir. Bu piyasa temelli mekanizmalar şunlardır:

i.Emisyon ticareti sistemi: Taslak İklim Yasası Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Sekreteryası'na iletilen ülke hedefleri göz önünde bulundurularak, ülke çapındaki sera gazı emisyonlarının; maliyet etkin bir şekilde ve ölçülebilir, raporlanabilir ve doğrulanabilir bir biçimde azaltılması amacıyla kuru

lacaktır. Üst sınır emisyon prensibine dayalı, sera gazı emisyon tahsisatlarının alınıp satılması suretiyle sera gazı emisyonunu ve sera gazına sebep olan faaliyetleri sınırlandırmayı teşvik eden bir emisyon ticaret sisteminin kurulması öngörülmektedir.

Emisyon Ticaret Sistemi Nasıl Çalışır:

Emisyon Ticaret Sisteminin nasıl çalıştığını daha detaylı olarak aşağıdaki şekilde açıklayabiliriz:

- Emisyon ticareti sistemi (ETS), sistemin kapsadığı bölgede ETS sisteminde yer alan bütün teşebbüslerden kaynaklanan sera gazı emisyonlarına (SGE) bir limit veya üst sınır belirler.
- Üst sınır, sera gazı emisyonlarını doğrudan kısıtladığı için bu araç politika belirleyicilerine belli bir süre içinde gerçekleşecek emisyonların miktarına ilişkin bir kesinlik sağlar. Bu üst sınır, belli bir bölgedeki emisyon azaltma hedefi uyarınca zaman içinde dereceli olarak düşürülür.
- ETS kapsamında olan teşebbüslere, ücretsiz veya bir açık arttırma süreci ile tahsisler yapılır. Bu tahsisler, ilgili teşebbüslerin faaliyetleri sonucu ortaya çıkan sera gazı salımlarında kullanılır. İlgili teşebbüsler kendilerine tahsis edilen salım sınırını aşarlarsa bunu karşılamak için ETS sisteminden tahsisat satın almaları gerekir. Tahsis edilen salım miktarının altında bir salım gerçekleşir ise ilgili teşebbüs bunu ETS sistemi içerisinde satarak bunu ekonomik bir değere dönüştü-

rebilir.

- Bu tahsisler aynı zamanda diğer üçüncü taraflar arasındaki ticaret ile de elde edilebilir ve bu işlem tahsislerin piyasa fiyatını belirler.

- ETS, sera gazı emisyonları ile bağlantılı bir maliyet yarattığı için, tesislerin emisyonlarını azaltmak için teşvik edici bir unsur ortaya çıkmaktadır. Ayrıca daha az emisyon salımı yapan tesislere de kullanmadıkları tahsisleri satma hakkı verilerek kullanılmayan bu kısmın parasal bir değere dönüştürülmesi sağlanarak da bu teşvik sağlanır.

- Emisyon ticaretinin temelindeki ekonomik teori azaltım sağlamaya yönelik yatırımlara karşın ticaret yapma seçeneğini sunması ve bu sayede emisyonun azaltılması için en düşük maliyetli seçeneklerin piyasa tarafından bulunacağıdır.

ii. Diğer piyasa temelli mekanizmalar: İklim değişikliği ve emisyon ticaret sistemi ile bağlantısı ölçüsünde enerji verimliliği sertifikası (beyaz sertifika) ticareti, yenilebilir enerji

sertifikası (yeşil sertifika) ticareti, sonuç odaklı, finansman ve kapsamlı kredilendirme mekanizmaları gibi diğer piyasa temelli sera gazı azaltım araçlarının kurulmasına ilişkin hususlar Kurul ve Bakanlık tarafından belirlenip çıkartılacaktır.

Bakanlık, ayrıca, ETS kapsamı içinde yer alan ve yer almayan sektörler için mükerrer ödemeye sebep vermeyecek şekilde karbon vergisi uygulaması gibi diğer karbon fiyatlandırma politikalarını düzenleyebilir.

iii. Karbon piyasası: Taslak İklim Kanunu kapsamında, tahsislerin, uygun görülen diğer emisyon ticaretine ilişkin sözleşmelerin, belgelerin ve kıymetlerin serbest rekabet şartları altında kolay ve güvenli bir şekilde alınıp satılabilmesini sağlamak üzere bir karbon piyasasının kurulmasını düzenlemektedir. Karbon piyasası, oluşan fiyatları tespit ve ilan etmek üzere kendisi veya piyasa işleticisi tarafından işletilen ve/veya yönetilen, alım satım emirlerini sonuçlandıracak şekilde bir araya getiren veya bu emirlerin bir araya gelmesini kolay

laştıran bir pazar yeri kurulacaktır. Bu piyasanın Sermaye Piyasası Kurulu tarafından düzenlenmesi öngörülmektedir.

iv. Kredilendirme mekanizmaları: Sera gazı emisyonunu ve enerji kullanımını azaltan veya enerji yoğunluğunu önceden belirlenen hedef veya seviyenin altına düşüren sektör veya tesislere kredi olarak adlandırılan emisyon azaltım sertifikaları veren ve piyasaya süren politika aracıdır.

4. İzleme, raporlama ve doğrulama araçları

Taslak İklim Kanunu kapsamında getirilen yükümlülüklerin denetimi, piyasa temelli mekanizmaların işlemesi için bazı denetim ve raporlama yükümlülükleri getirmiştir.

İzleme: İşletmelerin sera gazı emisyon izleme planı hazırlayarak sera gazı emisyonlarını bu plan ve Bakanlıkça belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde izlemesi;

Raporlama: İşletmecilerin izlenen

sera gazı emisyonlarını Bakanlığa raporlaması;

Doğrulama: sera gazı emisyon raporunun Bakanlığa gönderilmeden önce doğrulanması'na yönelik mekanizma ve araçlar oluşturulacaktır.

5. Yaptırımlar

Taslak İklim Kanununda düzenlenen yükümlülüklerin ihlal edilmesi halinde uygulanmak üzere çeşitli yaptırımlar öngörülmüştür. Bu yaptırımlar, ihlalin ağırlığına bağlı olarak öngörülebilecek maktu idari para cezalarının yanı sıra, ciro bazlı ve cironun %3'ü ile %5'i arasında değişen daha ağır idari para cezalarını da içermektedir. İdari para cezalarının yanı sıra tahsislerin kullanımının ve alınıp satılmasının bloke edilmesi, belli lisansların iptali gibi yaptırımlar da öngörülmektedir. Söz konusu yaptırımların miktarları ile kapsamının Taslak İklim Kanununun yasalaşması süreci içerisinde nihai olarak belirlenmesi beklenmektedir.

YAZARLAR



GAMZE ÇİĞDEMTEKİN ÖZER

Managing Partner
Çiğdemtekin Çakırca Arancı Law Firm
gcigdemtekin@cdcalaw.com



DR. ÇİÇEK ERSOY

Istanbul Technical University
Business Management Faculty
cicek.ersoy@itu.edu.tr

www.cdcalaw.com